

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZÍNHÁZI, ZENEI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 „
Negyed évre	3 „
Vidéki előfizetők bélyegköltsége egész évre 2 K.	

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

SZATHMÁRY ZOLTÁN.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Piac-u. 71. szám.
(Schwartz-ház) II. emelet, feljárt 1. fölépcsőn.

Hirdetések feladhatók a városi nyomdában Dózsa György lap-metteur kezeihez is.

Jelszavak.

Sehol a világon nem uralkodik oly korlátlan zsarnoksággal a jelszó, mint Magyarországon. Nálunk igazán a jelszó minden — és minden egyéb semmi. Közéletünk, politikai életműködésünk összes silány hazugságai, ámitásai onnan erednek, hogy mindig csak a jelszavakra esküszünk és a dolog lényegével nem törődünk.

Teszem jelszó a szocializmus, a demokrácia. Szinte mámorba esünk, ha ez a két jelszó leng a zászlón. Demokraták vagyunk és szociálisták egészen a csömörtelenségig. De csak a jelszó értelmében, szószátyár nagyképűséggel, anélkül, hogy amellett ne ünnepelnék a boldog halandót, akinek érdemeit a király nemesség adományozásával jutalmazza s a szocializmus álarca alatt ne követnők el eszmék, igazságok, emberi és nemzeti jogok ellen a legvakmerőbb gyilkosságokat.

A jelszavak, ezek az üres, értéktelen, hazug szóvirágok mételeyezik meg társadalmunkat is. A jelszavak teszik szinte neveltségessé nemzeti önértelünket, hazafiságunkat.

Nagyon természetes, hogy az irodalom se kerülheti el a jelszavak romboló, ernyesztő hatását. Irodalmunk, költészetünk valósággal pusztulásnak indult a divatos, léha, nagyképű jelszavak uralma alatt. A napi fogyasztásra gyorsan dolgozó irodalmi gyárak tövében sűrűn burjánzanak a jelszavak.

És mihelyt jelszó, a közönség mindjárt rámege a lépre. Hiszen a közönség ugysem szeret önállóan gondolkodni, még érzéseit is örömeztőbb veszi át és inkább vállalkozik az üres visszhang, mint a gyöngyöt kinok közt termő csiga szerepére. A közönség tehát valósággal kéjelegve kapkod a jelszavak után és beléjük kapaszkodik, mint a bogáncs a birka gyapjába.

Am azért, mivel nálunk az irodalmi félistenek jól tudják, hogy itt a logikai összefüggést, a logikus következetességet senki se firtatja, a legdivatosabb és leglármásabb irodalmi jelszó: a *közönség tetszése*. Egészen a barbarizmusig megy már az a rontás, melyet az irodalomban garázdálkodók nemzeti költészetünk szelleme, a jó ízlés rovására azon a címen visznek véghez, hogy a közönségnek ez tetszik, ez kell. A farizeusok forgatják a szemüket: Ó, mi a világért se szeretjük az idegent, a disznóságot, a buta köznapi nyelvet, a hülye alantiséget, sőt megvetjük ezeket a szerencsétlen, felületes, múlt áramlatokat; de hát hiába, a közönség követeli. És a közönség az úr, a közönség ad koszorút és kenyeret, hust és baksist.

És e gonosz, család szemforgatás közt a közönség mögé bújva becsempészik az olcsó, idegen portékát, megrontják ősi erkölcsünket, nemes szépérzékünket és trágár eszközeikkel az irodalmat az utca cédájává aljasítják.

A másik ehhez hasonló, veszedelmes, hazug jelszó, mellyel az eredeti alkotótehetség híján szüköl-

ködő, de ügyes másolásra, jövedelmező utánzásra felette hivatott irodalmi nagykereskedők és szatócsok pompásan vissza tudnak élni: *a modern szellem, az európai máz*.

Én nem tudom, mintha mi magyarok még ma is kancatejet innánk és mintha nyereg alatt puhitánók a nyers hust! Vagy mintha mi a magyarság kifejezésére egyedül és kizárólag a fokost, a rojtos gatyát és a cifra szürt tartanók alkalmasnak. Uram Isten, ezek az irodalmi betyárok, akik az irodalmi modernség örve alatt becsempészik hozzánk, nyakunkba varrják, ránk kényszerítik a legtorzabb idegen ségeket, mikor már jó áron elhelyezték külföldi címkével fölcifrázott saját silány portékájukat, akkor, hogy még jobban hitelét veszítse a nemzeti irodalom, valósággal fülig turkálnak a parasztság szeméjében és aztán pöffeszkedve mondják, hogy lám ez a magyar népiesség!

Továbbá kedvelt jelszó a világsszellemek irányának követése. Van akárhány szereplő félistenkénk, akik a magyar remekírókat csak névről ha ismerik, ellenben az idegen izmusok vezéréiért, sőt élelmezési biztosaiért is rajong. Tessék csak megfigyelni, hogyan dobálóznak ezek az irodalmi zoltánok a Maeterlinck, Multatuli, Dreyer, Brioux, Beyerlein, Goncourt, Prévost, Gorkij stb. nevével. Mindegy nekik, ha kicsi, ha nagy, csak idegen legyen! A magyar nyelvet, melyen és a magyar nemzetet, melynek irnak, megvetik. Ha én franciának, angolnak, németnek születtem volna! most fogaton járnék, palotám lenne, minden könyvem százezreket jövedelmezne! Így sóhajtoznak az idegen majmolás jelszavával élőködők.

Vers nem kell a közönségnek! Ki olvas manapság verseket? Ez is jelszó, mellyel a tehetségtelenek napi hírek versbeszedésére váltanak jogot. Ez azonban olyan csunya állapotokra világít, hogy megérdemli a külön figyelmet. Mert éppen költészetünk megmételeyezésében ért el legtöbbet a jelszó uralma.

SAISON.

Nem fürdőzünk.

Hopp! Egy kis baj történt . . ., mondaná a bohémek nestora: Stern Náci. A pénzintézetek a legkomolyabban és makacs szívóssággal ragaszkodnak ahhoz az elvhez, hogy egyáltalán nem adnak, csak vesznek pénzt. Illetve vennének, ha lennének olyanok, akik adnak.

A nagyerdő látogatottsága pedig egyre szembezőköbb lesz s amint esnek a koronajáradék értékei, azonképen emelkednek a debreczeni villamos vasut részvények árai. Pedig a nagyerdő még elhanyagoltabb állapotban van, mint dr. Burger Péter gondolja,

Debreczen még unalmasabb fészek most, mint más-kor. A kávéházi teraszokon esténként ott látjuk a téli saison előkelőségét, színházi habitűék, hangversenylátogatók, bálkirálynők, zsurlóvagok mind itthon vannak még és sok hivatalnok, aki már kivevte szabadságidejét, a Hungária meg a Royal pikkolói mellett nyaral.

Mintha az idén kiment volna a divatból a nyaralás s mintha nem kelemesebb lenne a Tátra fenyvesei közt andalogva kötni új ismeretségeket, a helyett, hogy a tulzsufolt villamoson nap-nap után a régi ismerős arcokat látjuk s hogy a nagyerdei parkban rágódunk sokszor megvitatott témákon, „cselédokról”, akik többet tudnak a szociálizmusról, mint a nagyságos asszonyok, nevelőnőkről és bonne-okról, akik virágaiknak nem lehet megtiltani, ha eljő a kikelet s elvégezte az *urfi* a hatodik gimnáziumot, de akik hajlandók bensőbb ismeretséget kötni a szomszéd kereskedő segéd urakkal is, a szabónékra, akik késlekedve teljesítik a megrendeléseket s a nyolcvan kilós termetek csipőjét rendszerint úgy kiszabják a ruhából, hogy az skandalum stb. stb.

Mert hát Stern urnak igaza van... Hopp, egy kis baj történt!!!

Az idén nagyon nehéz megszerezni a fürdőköltiséget. Mindent lehet hitelbe kapni manapság, *csak pénzt nem.*

Ezelőtt a fürdőzéshez szükséges száz és ezerkoronásokhoz könnyen hozzájuthatott az ember. Harminc debreczeni bank osztogatta a jólevegőt és a tüdőcsucshurutól kezdve egészen a szivbillentyűk megcsontosodásáig, a gyógyító vizet a csuzos természetű izületi bántalmakra, sós tengerhullámokat a vesekóros elváltozásaira stb. És adott pénzt a zenedijra, kúrtaksákra, szenzációs toalettekre.

Mindössze három családnak kellett összebeszélni s a három családfőnek a variáció elmélete szerint aláírni három megfelelő váltóürlapot s kiválasztani a 30 pénzintézet közül három különböző bankot.

Egyik reggeltől a másikig meg voltak a pénzek s a három *elfogadó* családtagjai 24 óra múlva már hozzákezdhatték a naftalinozáshoz, a nagysága megkezdhette a gorombáskodást a szakácsnéval, az uraság a bizalmaskodást a szobacicával, a könnyen megkockáztatható felmondás reményében.

Most azonban mindebből semmi sincs. A drugériában nagyon kevés molypor vásároltatik, a szakácsné alternatívái csak a nagyságos asszonyra nézve kényesek.

E helyett divatba jött a rokon cserelátogatás. Teszem azt az abádszalóki Mayerék rárontanak a debreczeni Kovácsék három szobás lakására most júliusban viszont a debreczeni Kovácsék majd augusztusban költöznek rá az abádszalóki Mayerék ugyanolyan lakberendezésű rezidenciájára.

Igaz ugyan, hogy a debreczeni nagyerdő levegőjét nehéz összetéveszteni a magyar Quarnero atmoszférájával s a Royal kioszk teraszát a tátralomnici fürdőparkkal, de azért ősszel a debreczeni Kovácsék és az abádszalóki Mayerék mégis az utóbbiakról fognak megemlékezni.

És a világ azért forogni fog minden zökkenés nélkül tovább. Mindössze annyi történik, hogy 1912. év nyaráról szóló váltókat nem óvatolnak meg a bankok, az anyakönyveseknek is kevesebb dolga akad a nyáron kötött házassági határidőzlettel. És talán, — adja az Isten, — minden elmaradt szóra kozásokért bőven fog pótolni mindannyiunkat a téli szezon, a farsang.

Szemléls.

ÉJJEL.

A Debreczeni Szemle számára írta: BALLA IGNÁC.

*A hold, mint szűz lányarc ezüst tükörbe,
Ha önmagát elnézi gyönyörködve,
Ezüstös égről lopva lenevet.
Ezüst virágok fénylenek a fákön
S a holdsugár epedve, vágyva-vágyón
Megcsókol egy-egy gyöngye levelet.*

*A réten tul, kék fényben elborongva,
Ezüst háttérben áll a templom tornya
S körötte fekete topolyafák,
Fejét a hold felé fordítva mostan
Egy vén kuvasz csaholni kezd el hosszan
S a távoli visszhang vissza-visszavág.*

*A keskeny utcán apró sárga házak
Összébkkuporodva, álmodva állnak
S a házak mentén bús árnyéksereg...
Bányászok jönnek, árnyként fel-feltűnve
S járatlan lógnak ernyedő kezükbe
Imbolygó lángu bányamécsesek...*

A fekete ostor.

A „Debreczeni Szemle“ számára írta: BIRÓ LAJOS.

Ez hetvenegyben történt. Pestről már nyár elején megjött a híre, hogy ott van a kolera. Junius végén Nagyváradról, júliusban Csabáról és Temesvárról jött a hír. Azután csend volt. A fekete ostor ott suhogott körülöttünk, de mi nem éreztük meg a suhintását. Körülöttünk nagy ivben kaszált a halál, de az óriási félkörön belül csend volt. Hozzánk nem jött el a kolera.

Juniusban remegtünk; júliusban szinte tombolt és sirt a város idegessége és félelme; augusztus végére azután neveltünk. Megjött a szeptember és a kolera nyoma sem volt. A járvány egyebütt is kidühöngte már magát; a haláláradást, a méregözönt elérte az apály órája. Neveltünk a távolban haldokló hóhéron és csúfolódtunk azokon, akik még mindig buzgón védekeztek egy olyan veszedelem ellen, amely nem veszedelem többé. Kezdett komikus emberré válni az, aki forralt vizet ivott és nem nyult nyers gyümölcshez.

Jól éreztük magunkat. Szép ősz volt, meleg, csendes, tiszta és termékeny. A szőlők nagyszerű termést ígértek és már ekkor kijárogattunk egy-egy hegyi pincébe, megnézni, milyen bort ad majd az idei szőlő és megkóstolni, milyent adott a tavalyi. Egy-egy táncmultság is volt mindennap és eljártunk a színházba.

Köszínházunk akkor még nem volt. Az arénában játszott nyár közepe óta az öreg Avarffy társulata. Eleinte kevesen jártak hozzájuk, de mikor azután jól beütött az aratás, pompásnak ígérkezett a szüret és szép, nyájas ősz lett, akkor minden este tele volt az óriási fabódé és nyüzsgött a nép az akácos arénaudvaron. Szeptemberre új primadonnája jött Avarffynak: Királyi Jenny. És új komikusa: Tátrai Mihály. Ezek keften, amint mondani szokás, ünnepeket kedvenceivé lettek a közönségnek. Az új primadonna a régi primadonnával verekedett meg diadalmasan, Tátraít pedig attól a perctől kezdve, hogy először kilépett az aréna színpadára, vastag és harsogó röhögések kísérték minden szerepében és mozdulatában.

Szeptember kilencedikén Szép Helénát játszották. Egy héttel azelőtt a régi primadonna játszotta a görög királyné szerepét; nyílt és bejelentett verseny volt tehát az, hogy most Királyi Jenny lépett fel ugyanebben a szerepben. A színház egészen megtelt; mi, ifjak, nagy számban és virágokkal felfegyverkezve vonultunk fel, hogy a Királyi Jenny biztos győzelmét egészen fényessé és zajossá tegyük. A régi primadonnának is volt egy kis tábora; valamelyes tüntetéstől is lehetett tartani, úgy, hogy az élvezetet megkészszerzte a harcnak az izgalmát.

Megkezdődött az előadás. Királyi Jennyt óriási tapsal fogadtuk. Ekkor valami gyenge, gyáva pizszegés-kisérlet jelentkezett. Erre egyenesen dühös tapsviharral válaszoltunk, már első jelentkezésekor megöltük, megfojtottuk a bukott királynő hiveinek a tüntetését. A pizszegés nem jelentkezett többé. Bennünk azonban megmaradt a harcnak az izgalmát. Idegesen és harciasan ültünk a helyünkön; villogó szemekkel figyeltünk minden neszre és bizonyosan hajlandók lettünk volna pofozkodni a Királyi Jenny diadaláért. A küzdelmet azonban csak tapsokkal kellett megvívni. Tapsoltunk hát rogyásig, a tenyerünk bőrének a leronygolódásáig, Királyi Jenny kedves szöke lány volt. A dalait megisméltettük egyszer, kétszer, háromszor, négyszer. Mig végre a szöke lány torkában megakadt kis hangocskája és holtrafáradtan, boldogan, bocsánatot kérve mutogatta, hogy nem tudja többször. Azonban a mindhalálig való ismételtetés, a huszszor való kihívás: ez a diadal; így volt szokás és így szokás még most is vidéki színházakban kedves és kicsihangu szöke lányokat ünnepelni.

Az előadás tehát zajos és izgalmas volt. Amikor azután Királyi Jennyért nem lelkesedtünk, amikor a darab és szerep némi nyugalmat engedélyezett harcos kedvünknek, akkor Tátrai neveltünk. Kalchászt játszotta, a ravasz, kedves, panamista főpapot; és ő maga még a szerepénél is mulatságosabb volt.

Ennek az embernek a fejét kimondhatatlanul furcsává, különössé és komikussá tette az arca konstrukciójának egy óriási hibája. A feje és az arca felső része ugyanis egy gyereknek vagy egy fiatal leánynak az arca és feje volt. Finom, tiszta metszésű kis orr, szép, nagy, világos, becsületes gyermekszemek, arányosság és harmónia a szem és az orr és a halánték között. Ez volt a felső arca. És ez alatt a felső arc alatt, a leányorr és a gyerekszem alatt egy rinocerosznak a szája nyílt kétfelé. A finom orr alatt szélesre hasadt egy óriási repedés, egy végtelen nyílás, amely talán még a fülei alatt se ért véget, mikor röhögésre huzta el. Az óriási száj alatt egy óriási állkapocs, egy nagy, masszív, szélescsontu rágógép; — egy gyerekleánynak és egy rinocerosznak a feje.

Mikor ez a fej megjelent a színpadon: a nézőtér már nevettek. Tátrai még egy szót se szólt, csak nagy, kövér testén fejedelmi méltósággal behurcolta ezt a fejet: a nézőtér már kacagott. Mikor aztán beszélni kezdett és ezt a furcsa szörnyfejet ingatta, mikor nagy szavak és széles röhögések bugyborékolnak ki óriási száján, akkor a nézőtérrel nem lehetett birni. Az emberek hátradőltek a hahotázástól.

Ezen az estén volt egy külön kacagás-ingerlő találmánya. Azóta se tudtam megnézni Szép Helénát; nem tudom, benne van-e a darabban, vagy csak Tátrai tette bele. Az a színész, aki Kalchászt előtte játszotta, nem csinálta. Talán nem merte. Ő merte. Azon az estén mindenestre merte. Megkezdte az első felvonás elején és végigcsinálta az utolsó fel-

vonás végéig. Nagy pocakja fölé, a fehér főpapi ruha alá még egy nagy domboru hasat tömetett magának. Ez a nagy has félméternyire mindig előtte járt. Nevettek rajta. Időről-időre azután Tátrai megállott, a szeméi kétségbeesetten kinyíltak, óriási szája reszműlten, siróan, gyerekesen lepittyedt, rengeteg hasára rászorította a kezét és kétségbeesett, szorongó, siró hangon elnyögte:

— Egy sürgős dolgot kell elvégezniem.

Azután kirohant. A közönség elbámult. Egy gyerek kacagta el elsőnek magát; egy gyerekhang kiáltotta el gyönyörrel:

— Ki kellett neki menni!...

Ekkor a közönség is megértette. Nevettek. Tátrai hamarosan visszajött. Játszotta a szerepét. Közbenközben azonban összegörnyedt, ismét ráült az arcára a kétségbeesett szorongás, egyszerre csak megint rászorította a kezét a hasára és elrikkantotta magát:

— Egy sürgős dolgot kell elvégezniem.

Ezzel a játékkal festette alá az egész szerepét. Az arcán folytonosan rajta volt a kimondhatatlanul nevetséges vonaglás és abban, ahogyan az első fájdalomtól egy-egy kirohanásig eljutott, annyi változatosság, annyi százféle arceltorzulás, izomhuzódás, szájrángás, orrcimpareszketés, szemkidülledés volt, tiszter egymásután olyan meggyőzően és olyan változatosan játszott el a fájdalom első jelentkezésétől a menekülésig való minden siralmas, görösösen titkolt és szégyenlett érzést, hogy a nézőtér nem ocsudott fel a kacagásból, a röhögésből, a hahotából. Akik eleinte ellentállottak és illetlennek találták ezt a játékot, amelynek a darabhoz semmi köze és ennek a játéknak ezt a tulzását, azokat is magával ragadta a kacagás. A komoly embereknek és a finom nőknek az orrán tört ki a lenyomott nevetés; végre is mindenki megadta magát és egész szívéből és egész torkából kacagott a kétségbeesett, szorongó gyerekszemen és a rémülten lefelé huzódó rinocerosz-szájon. A nevetés elült néha; lassan hullámozott, amikor Tátrai megtette az előkészületeket a kirohanáshoz és viharosan felcsapott, amikor egy utolsó arceltorzulás után a vastag ember a hasára szorította a kezét és kirohant és — kétségbeesett futásában a szavakat szinte le-leejtegette — utközben nyöszörögte:

— Egy... sürgős... dolgot... kell... elvégezniem...

Az állunk fáradt volt már a nevetéstől. Közben dühösen tapsoltunk Királyi Jennynek. Mulatságos, pompás este volt. Jól éreztük magunkat, mint ahogy izgalmas, győzelmes, mulatságos esték után érzi magát az ember.

Az előadás vége felé járt. Ekkor az első sorokban suttogva adták tovább ezt a hírt:

— A kijáratnál tüntetni akarnak Királyi Jenny ellen.

Elfutott bennünket a düh. Gyorsan és suttogva tanácskoztunk és rögtön tisztában voltunk a teendővel. Felmegyünk a színpadra Királyi Jennyért, mi kísérjük haza és jaj annak, aki arcátlanul inzultálni próbálná. Az utolsó jelenet jött. Még egy utolsó neveltünk Tátrai, még egy utolsó tapsoltunk Királyi Jennynek, aztán elrohantunk ki a nézőtérrel, át az akácok udvaron, el a hátulsó lépcsőig és ott öt ugrással fel a színpadra. A színpad már üres volt, az egész színpadi nép a tulsó folyosón tolongott. Átszaladtunk mind a nyolcan-tizen a színpadon és odaértünk a tömeghez. A görög hősök, a görög nők, Heléna és Páris és a többiek mind körben állottak. A kör közepén ott feküdt Kalchász: Tátrai. Hányt;

nehéz csuklásokban, hosszú nyögésekkel. Azután a hányás megszűnt. Csak csuklott és sóhajtozott. Az arcán az eltorzulás ült, amelyen annyit neveltünk az este.

Jött az orvos. Megnézte. Szétkergette a tömeget. Föléje hajolt, megtapogatta.

— A kolera — mondta halkán.

NYÁRI STRÓFÁK.

1.

*Juniusnak mihelyt vége
És a nyár jön a helyébe
Ah, a gége egészsége
Debrecenben rosszul áll.*

*Por az utcán, téren sorban,
Por az ágon, a bokorban
S a tüdőben és az orrban
Állandó vendég a por.*

*Ha szétnézek innen, onnan :
Ugy érzem magamat nyomban,
Mint a ködös Albionban —
Olyan sűrű itt a por.*

*Oh, nem bírnánk betegen mi
Ily sok drága port bevenni
Száz év alatt, mint amennyi
Ingyen port így beveszünk.*

*S a tanács néz türelemmel :
Hogyan ful meg minden ember —
Oh, hogy semmi port föl nem ver
A városnál ez a por !*

*Az vigasztal néha tilkon :
Porrá válok egykor bizton
S akkor én is így pusztítom
Unokáink tüdejét . . .*

2.

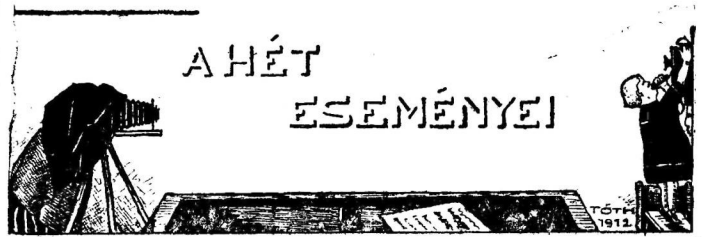
*Itt a nyár, a szép meleg nyár,
Beköszönt már Debreczenben,
Itt az édes, nagyszerű nyár —
S nappal élni lehetetlen.*

*Nappal por, bűz, forróság van,
Rút a nappal, ámde éjjel
Tele van e piszkos város
Szerelemmel, dallal, kéjjel.*

*

*S ha jó az est, villamoson
Kihajtatok az erdőre
Ott a parkban sétálgal az,
Aki okos és nem dőre.*

*S míg az ember álmodozva
Jobbra-balra elandalog,
Az utolsó villamos is
Ott hagyja a kéjbe' vágyba'
S összetörve, sántikálva
Bevánszorog lassan, gyalog.*

A nehéz megélhetési viszonyok csak nem akarnak változni. Még mindig szárnyaszegetten esnek a magyar értékpapírok árai és drága a tojás. *Nincs pénz* kiáltással fogadják a bankok a kölcsönkérőket s a váltóprolongálásnál Caraffaszerü kegyetlenséggel lépnek fel a bankigazgatók. A társadalom vérkeringése megolvadt, hírlelik a közgazdászok s e mellett a Gyárfás-orfeum négy előadása zsufolt mulatókert előtt folyt le s bizony a négy estén nagyon kevesen maradtak otthon azon busulni, hogy a Koronajáradék 87-ről 85-re esett. A kávéházak is zsufolásig tele voltak minden este s drága nyári toalettkabokban, olyan plörözökkel kalapjaikon, amelyeknek árából a Varga-kertben csinos házat lehet venni, pezsgő mellett sopánkodott az előkelő hölgyvilág, hogy az idén hat heti fürdőzés helyett csak öt hét és öt napi külföldi nyaralásra telik. Mert, hogy Magyarországon a halotti torok divatja soha sem mulik el s így sopánkodik bánatában vigadva a magyar a nehéz megélhetési viszonyok mellett.

*

(::) **A Svetics-zárda** dicséretével nem telhetünk be. Harmincöt okos kis lány feleletét hallottuk a napokban a kereskedelmi tanfolyam vizsgáján s megtelt a szivünk lelki gyönyörőségekkel. Viszont megint feltettük magunkban a kérdést, hogy vajjon mért kell tudni annak a kis pirosképű leánynak, hogy Braziliában miképpen vámolják el a rizst s hogy a tőzsdén miképpen kell megállapítani valamely papir értékét. A fő az, hogy a 35 kis leány tudta, sokkal többet tudott, mint amennyire az életben még a kereskedelmi pályán is szükségük lesz erre, mert hiszen *gyakorlati* uton majd elsajátítják, a mire szükségük lesz. És mi — Isten bűnül ne vegye — sajnáltuk a kis leányokat s azt kívántuk nekik, hogy arra a sok tudásra, amit ott interpretáltak a kedves Margit néni és okos tanáraik jóvoltából, soha se legyen szükségük, hogy ne érdekeljék őket az ujságok tőzsdei árfolyamai, hanem a lapok eljegyzési hírei s az esküvői hírek közt majdan ott olvassuk mind a 35 kis leány nevét . . . Ugy-e 35 kis leány ? ! Jól kívánjuk ? !

*

+ **Volt egyszer** egy nagy tudású ref. lelkész, esperes. Olyan nagy volt a tudása, egyházi ügyekben széles, nagy a perspektívája, hogy mindennek benne látták a jövődöbéli debreczeni püspököt. Csak ő benne és senki másban. Még azok is, akik szerettek volna püspökök lenni. Ez a kiváló ember azután elbukott az élet egy ökölnyi sarokkövében. Egy kicsit forszirozták is ellene a büntető eljárást, azért kimászott a Hamasztikából, de pályáját ott kellett hagyni. A multkor azután találkoztunk vele, mint napidíjossal. Szerényen dolgozott s a hivatali főnök helyett városi hivatalos ügyekben épen olyan nagy szakértelemmel adott felvilágosításokat az ügykereső feleknek. Ő, a 60 éves öreg úr. Fiatalos rugékonysággal, jó kedvvel. Hogy milyen nagy tudású okos ember az öreg ur, ez bizonyítja legjobban. Ez a stoikus nyugalom. Dicséret illeti érte, — az Isten áldja meg, — azt az öreg embert, aki püspök lehetett volna s mert

később meg nem lehetett, elment kenyeret keresni 3 korona 20 fillérért naponta. De dicséret illeti érte azt a hatóságot is, amelyik felülemelkedve az előítéleteken, alkalmazta. Ha rajtunk állana, csak azért is szeretnénk egy napra polgármesterek lenni, hogy legalább 5 koronára felemelhetnénk a napidiját. Még akkor is, ha az öreg urnak nem is volna szüksége több fizetésre.

*

× **Egy patikus** elcseserlő az orvosságot, megtévesztve a két megrendelő, csalódásra könnyen alkalmas egyforma hangzású nevét. A tévedés *állítólag* halálát okozta egy kis gyereknek, akit a tévedésből beanalizált *morfium* megölt. *Állítólag*, — mondjuk, — mert a boncolás semmi pozitívumot nem állapított meg. Most ezután ebből az esetből kifolyólag felvetődött az az eszme, hogy a patikákban a beadott vényekről adjanak számozott nyugtát s hogy a küldönc által kiváltandó orvosságok csak ilyen nyugták visszadása mellett legyenek kiadhatók. Hát ez nagyon helyes. Nagyobb forgalmu gyógytárainkban ez a szokás különben régen divatban van. Ellenben az indexre került patika forgalma mellett bizony nem volt indokolt a nyugták használata. Végeredményében pedig hiba és tévedés nélkül nincsen ember s épen a mult ősszel fordult elő egyik fővárosi gyógytárban, hogy ugyancsak egy okleveles gyógyszerész a nyugták számát tévesztette össze s e módon szintén felcseserlődött két beteg orvossága. Amint hogy abszolút igazság nincs, úgy abszolút bizonyosság sincs, csak a halál. Ebben az egy esetben is csak egy dolog kétségtelenül biztos, hogy a kis gyerek meghalt. Hogy mennyiben járult hozzá a halálhoz a patikus tévedése, azt nem lehet megállapítani a legtudományosabb alapon sem. Mert a tudomány is csak viszonylagos, az élet pedig a véletlenségek hosszú sorozatából áll.

*

A színészeket azért fizetik, hogy színházat játsszanak, az országos képviselőket pedig, hogy az ország ügyes-bajos, köztük szociális ügyeit intézzék a parlamentben. E helyett mostanában a színészek parlamentet játszanak s különböző szinzigazgatói és színésztörvények létesítésén törlik a fejüket, pártokat alakítanak, korteskednek, szavazásokat rendeznek, gyűléseznek. A képviselők egy része pedig színházat játszik. Tirádákat zengenek elzárt katonai kordonokon kívül, reprizekben adják elő nap-nap után a Nérókról, Cézárokról, Caraffákról szóló patetikus drámai kitérőket, csapatfelvonulásokat, virágcsatát rendeznek a nép egyszerű gyermekeivel, franciányest járnak a parlament előtt, neki menjek, ne menjek-szerű sassirozással. És ők ezt politikának nevezik. Mi pedig fizetünk színészeknek, képviselőknek azért, mert homlokegyenest az ellenkezőjét cselekszik hivatásuknak.

*

(—) **A mozi**, mint a Suchán Rezső mozgósínházat nevezik, az egyetlen szórakozó hely egyelőre Debreczenben, nem lévén többé sem orfeum, sem mulató. Különös, hogy most, mikor alig készülnek az emberek az itthon tartózkodásra nagyon alkalmas, a fürdő költséges passzióira meg egyáltalán nem kedvező pénzügyi viszonyok miatt, semmiféle vállalkozó szellem nem akad. A cigányzenekarok egyike-másika is bucsuzik. Magyary Imréék Siófokra mennek, Kiss Bélának a fővárosba. Marad tehát a mozi, mint egyetlen kulturhely. És tényleg, amint a villamos vasut nagy forgalmat csinált a nagyerdőnek, úgy az

orfeum, cirkusz hiánya valósággal közönséget nevelt a mozinak, melynek előkelőbb helyein a legkiválóbb színházi-, hangverseny és báli közönség ad egymásnak találkozót. A mozinak pedig meg van az az előnye, hogy megkedvelteti feltétlenül magát a közönséggel, miután ott a primadonna soha se intonál hamisan, a hős nem reked be, ott mindenki tudja a szerepét. Ma már Debreczennek rendes mozi-látogató közönsége van, amely el sem tudna lenni nélkül.

*

— **Péter és Pál**. Mikor ez a két név egymás mellé kerül a naptárban, mindközönségesen akkor kezdődik meg az aratás. Az idén azonban nem fognak a gazdák olyan szigoruan ragaszkodni az ősi hagyományhoz, mert a mai abnormális időben megcsalt bennünket a naptár is és a legtöbb helyen az esős junius miatt még szüksége lesz a vetésnek egy-két heti meleg időre, ami csak a héten következett be. Detronizálják hát az aratók uralkodóit, az iskolai könyvek költészetéből előnyösen ismert Pétert és Pált s egy későbbi terminust várnak szép reményekkel. Egyébként az aratás eredményét illetőleg különbözők a vélemények s annak jóságára vonatkozólag még várakozó állásponton állva, biznak egyesek a rájuk következett meleg időjárásban. Szóval ebbe a mai felfordult világban semmi sem bizonyos. Még az se bizonyos, hogy *nem bizonyos*.

*

× **Hajdu vármegye közgyűlése** politizált egy kicsit a héten s kimondta, hogy bizalmatlan a kormánnyal szemben s szörnyen elítélte azt azért, hogy Weszprémy István, Rákosi Viktor, Justh János, dr. Benedek János urak nélkül alkotott törvényeket a debreczeni egyetemről, a tisztviselők családi pótlékáról és sok üdvös dolgokról. Azt a kutya-fáját annak a munkapárti kormánynak, hát képes volt nevéhez illően munkálkodni, ahelyett, hogy sípolt, dobolt, revolverekkel lövöldözött volna s fellendítette volna az „*Országház*“-kávéház piccoló és haboskávé forgalmát. Még is csak gázság az, hogy olyant mertek csinálni, amiért fizeti őket az ország.

*

(: :) **A bukottak**. Diákokra, szigorlóokra, apákra, anyákra szomorú idő jár mostanában: a vizsgaidő. Ilyenkor gyász vertanyát és elkeseredés száz meg száz szivben, néha-néha eldörren egy pisztoly is, a lapokban pedig tízével-huszával jelennek meg az öngyilkosságok. Ez mind a vizsgálati rendszer ellen szól, nem pedig a vizsgálók ellen. Ők szegények, nem tehetnek egyebet, mint hogy kérdeznek és válaszokat várnak. Ha pedig nem kapnak feleletet, vagy rossz feleletet kapnak, akkor buktatnak. Amíg vizsga van, nem lehet másképp, mint hogy némelyek leteszik a vizsgát, mások meg nem teszik el. A katonai sorozáson is úgy van, hogy az egyik alkalmasnak találta, a másik viszont nem alkalmasnak. Ott persze az siránkozik, aki bevált és az ujjong, aiki nem vált be. Különben: ügyvédi vizsga? Ki tudná megmondani, mi jobb: megbukni vagy nem bukni? Aki megbukik, legalább egy esztendőre tudja, hogy mit csináljon. Tanul. De mit csináljon az, aiki nem bukik meg az ügyvédi vizsgán?

*

Nyári szenzációk. Nyájas olvasó, te már befogod a füledet, ha hallod és földhöz vágod az ujságot, amelyik írja, hogy Orth János újra él. Ten em veszed figyelembe, nyájas olvasó, hogy nyár van, amikor mindenki izzadtan és lihegve szundikál, az igazi szenzá-

ciók is szundikálnak és a hir szegény tündére kénytelen elővenni az ócska meséket, mint a rosszul fizetett hivatalnok felesége a tavalyi bluzát. Most föl-támad Orth János és föl fog támadni Rudolf királyfi; most előjön a fiumei cápa és most fognak döglött postagalambok szájában leveleket találni Andréától, az eltűnt sarkutazótól. Most fog szerepelni Jack, a hasfölmetsző és a budai meg a ferencvárosi házikókban most kezdenek tányért tördelni és köveket hajigálni a kísértetek. A kutyabagosi községi kutban vagy a piripócsi tölgyfaerdőben megjelenik a szűz Mária és Ferenc Ferdinánd ontani fogja a fekete-sárga és tulipánfaló aforizmákat. Montignoso grófnőt vagy kibékítik az urával, vagy férjhezadják és a pápa egészségi állapotáról aggasztó hírek kerülnek forgalomba. De nem áruljuk el az egész nyraí programot. Légy türelmes, nyájas olvasó és légy pesszimista: hátha most az egyszer mégis csak igaz, hogy Orth János él? . . . *

):(**A száműzött tizenhármas.** Londonban most újra rendezik az utcaszámozást, amely az angol fővárosban eddig meglehetősen gyarló módon volt alkalmazva, mint ahogy igen sok gyarlóság a sokat irigyelt, mazva, mint ahogy igen sok a gyarlóság a sokat irigyelt, de konokul konzervetiv Angliában. Az új rendnek nagyon megörültek különösen a City nagy üzletemberei, bankárai, kereskedői. De egyúttal szeget is ütött a fejükbe a dolog, azaz hogy csak a dolognak egy bökkenője. Tanácskoztak, vitatkoztak és végül deputációba szervezkedve, elmentek a lordmayorhoz, a komoly, hideg, üzletlelkű emberek és megköszönve a brit Kovács Józsinak a reformot, egyúttal azt a kérést terjesztették eléje, hogy az új számozásban mellőzzék egészen a — tizenhármas számot. Pótollják mindenütt a 12 ha jelzéssel, mert ők ugyan felvilágosodott férfiak és nem hisznek semmi parasztabonának, de azért . . . mégis csak jobb volna, ha így lenne. Már most ne tessék érdeklődni aziránt, hogy mit felelt nekik a lordmayor, mert azt magam sem tudom, hanem tessék hajlani és temperamentum szerint vagy csendes szánakozással elmosolyodni, vagy pedig azt a meglegedettséget érezni, ami ebben fejeződik ki: „ah, tehát nemcsak én?” Aki mosolyog a londoni cockney-k kérésén, az bizonyára nagyon felvilágosodott és erős lelkű ember, de — vajmi sivár lelki életet élhet. Aki azonban társnak érzi magát velük a babonában, az ne szégyenkezzék. A babona nem csupán az ostobáknak és a műveletleneknek a vigasztalója, hanem járuléka a normálisnál kiváltságosabb lelkeknek is. Azok, akik már tudják, hogy mégis van valami, amit nem tudnak, azoknak, akiknek a lelke nem pusztán konstatál, hanem „óhajtva sejt” is. Zola valóban eléggé felvilágosodott ember volt és mégis, maga vallotta meg magáról, hogy amikor valami dolga után ment, utközben aggódva olvasta az utcalámpásokat. Ha páros számmal ért oda a kapuhoz, be se lépett, visszafordult, mert tudta, hogy rosszul végezne. Ha páratlan számig olvashatott, akkor biztos volt benne, hogy jól végzi dolgát. Meudonban pedig, a háza, küszöbén volt egy kőcsik, amire nem mert rálépni. Ilyen apró furcsaságokkal, ilyen magunk teremtette félelmekkel mindnyájan tele vagyunk, Zolától elkezdve egészen a londoni kereskedőig. De mindnyájan eltitkoljuk, mert az igazi babona szemérmes, mint az igazi szerelem. *

Egy gyermekrablóbandát fogtak el Debreczenben a héten. És persze megint felhangzott a panasz a

detektívregények és a Zigomár-féle moziképek ellen. Pedig hát nincs hatalom, a mely Conan Doylet eltilthatná a Sherlock Holmes bravurjainak a megírásától, amint hogy óriási igazságtalanság lenne ráfogni erre a jobb sorsra érdemes tehetségű íróra, hogy tolvajokat kívánna nevelni a detektív-történeteivel. Hiszen azt is tudjuk, hogy ezeket a históriákat egy nem mindig erkölcsös, de mindig roppant erejű hatalom kényszerítette ki az értékesebb munkára hívatott íróból: a *siker* hatalma. Egész sor sokkal különb, becsesebb könyve után az első Sherlock Holmes kötet tette a nevét világhírűvé, szerzett neki vagyont és népszerűséget és ez kényszerítette rá, hogy folyton újabb köteteket liferáljon a nagy detektív élményeiről, sőt feltámassza még a halottaiból is, hogy tovább kamatozzék neki meg a kiadóinak. Önként felvetődik a kérdés: mi okozhatta a detektív-regények keletének azt a példátlan és megmérhetetlen fellendülését, amelynek tanúi vagyunk? Honnan van az, hogy még a művelt közönség egy óriási része is mohón olvassa ezeket a detektív-történeteket, a melyek a lelkükben édes testvérei a füzetes haramiaregényeknek, azzal az inkább csak ravasz, mint művészi különbséggel, hogy most a hős nem rablóvezér, hanem az, aki üldözi és az előadás is inkább áll „a modern technika színvonalán”. Mert a színvonal egyébként bizony nem magasabb. Az egyetlen kínálózó megoldás a jelenség megfejtésére: az *ellenhatás*. A modern irodalom annyira elnyomta a *mesét*, annyira száműzött magából minden rendkívüliséget és szokatlant, annyira törvénné tette az igazság hirdetését, hogy egy reakciónak szinte matematikusan bizonyossággal el kellett következnie. Mert nem szabad elfelejteni, hogy az emberek igen nagy tömege, amely szórakozásért olvas, nemcsak az igazságot, sőt nem is elsősorban az igazságot keresi az írói képzelet világában, hanem az *érdekeset* és ha az igazság keresése vagy festése annyira uralkodóvá lett az irodalomban, hogy a fantáziát halálra száműzi, akkor egy forradalmat készít elő önmaga ellen, amely forradalom visszaköveteli és ujjongva hozza vissza a száműzött mesét, kalandot, izgalmat. És hogy első kitörésében épen azokat emeli pajzsára, azokat a könyveket, amelyekben egyéb sincs, mint kaland és izgalom, ez is nagyon természetes, mert hiszen a végletek kívánják egymást. Akit folyton édességgel tömtek túl, valami igen keserűt kíván és megfordítva, ami azonban még nem jelenti azt, hogy most már ezt a másik végletet választja állandó táplálékául.

— *Löbl Gyula és Társa* látszerész és fényképzési szaküzlete Piac-u. 63. szám. Telefon szám 869.

Régi irások.

Színházi bírálatok a negyvenes években.

A Debreczeni Szemle számára írta: KONCZ ÁKOS.

A napokban kezeim közé került az *Athenaeum* 1841-iki évfolyama. Érdeklődéssel és kegyelettel forgattam lapjait e derék folyóiratnak, mely hat évtizeddel ezelőtt széles körben terjesztette a művelt-

séget. A sok alapos tudással megírt cikkek közt találtam színházi bírálatokat is hirneves színésznők és jeles színészek játékaról és a pesti színház akkori irányáról. Ebben az időben játszottak a nemzeti színház deszkáin: Egressy, Szentpétery, Szigligeti, Fánecs Szerdahelyi, Udvarhelyi, László, Megyery, Laborfalvi Róza, a Lendvay pár, Hubenainé, a Bartha pár.

Az irodalomtörténeti nevezetességű folyóirat erősen bírálta valamennyijük játékát. A vendégszereplőknek is bőven kijutott az oktatásból. Midőn ugyanis *Paganini* híres tanítványa hangversenyt adott és *Berzi* ur énekelt, a bíráló így szól: „egy magánydalt hallottunk igazi olasz modorban, érdeklőve, affektálva, tagvonaglásokkal. Uglátszik, hogy a tisztelt ur szangvinikus vérmérséklete dacára is sok flegmával bír ez torkára háborító befolyást gyakorol. Jó, hogy magányosan énekelt, mert az uszályos ruhája énekesnők aligha söpörték volna fel jó kedvvel körülötte a padozatot. Perdío! csodálkozni lehet, hogy valami buzgó operabarát kóporosládát nem szolgált neki. De ő utolszor lépe fel, — végzi a kritikus — s mi örömmel mondhatjuk: non voglio, vederio, ne sentirio, taddio!...“

Szentpéterynek, ki egy alkalommal kedvetlenül játszott, azt tanácsolja, hogy vacsoráljon meg mások és talán jobb kedve lesz. *Laborfalvi Rózáról* több ízben megjegyzi, hogy nemgondolás volt rajta észrevehető. *Egy óra Velencében* című darabban valami csiklandós táncot mutattak be, melyről azt írja a bíráló, hogy ez nemcsak botránkoztatás és jellemtelen, hanem jellem nélküli is. A táncos *bakkecske ugrándozásai*, a táncosnő *szemérmellen öltözete*, *szilaj szokdelései nem a magyar nemzeti játékszínbe valók*. A báj nem a lábficamító ugrándozásokban és a merész lépésekben áll. Ehhez azonban izlés kell. Sajnos, hogy a *közönség értelmetlenebb része éppen a lábfintorgatásokat tapsolja meg*.

Egy más alkalommal azt mondja *Egressyről*, hogy képzelete sincs a tragikumról. Gózon úgy játszott a Peleskei nótáriusban, hogy majd kiverete a Megyeryi szemét. *Barta* sohasem tudja a szerepét és a sugó kiáltozásából táplálja magát. Ma is oly neveléses dolgokat beszélt össze, hogy ha azokat összeszedve a publikumnak leírjuk, bizonyosan csodálkozik vala, hogy hogyan lehet a nemzeti színházban ilyen beszéddel léteznie. *Lendvayné* kiléptekor vállvonogatással adta tudtára a közönségnek, hogy ma rossz kedvében méltóztatik lenni... És így tovább...

Panaszkodik, hogy szokássá vált a szerepnemtudás. Akárhogy is csürjük-csavarjuk a dolgot uraim — ugymond — és kedves szép hölgyeim, csak száz szónak is egy a vége, a szerepet meg kell tanulni!

Egy más helyen megrója az összes színjátzókat e szavakkal: Ilyen játékkal napjainkban a soroksári közönséget sem lehet elcsábítani, annyival kevésbé a pestit. Nemzeti színházba nem illik a nagy hanrag hűhó és rossz játék. Förtelmes Hárpiája a mi színházunknak a szerepnemtudás. Vajha összeesküdnének színészeink ellene és kiküszöbölnék ezt a tisztességes színészi körbe nem illő személyt.

Mikor a *Molnárok* c. víg ballet került színre, azt mondja a bíráló: Vasgyomor kell az ilyenek megemésztéséhez. Valóban *az elaljasodás nagyban kezdi magát mutatni*, ami nem is csoda, mert *a közönség a legildomtalanabb mozgásokkal tapsolja meg*, amikor a szín belsejéből lábsarkon jönnek a néző felé.

Nem tudom, miképpen írta a hatvan év előtt élt bíráló a mai darabokról, a mai táncokról, teszem az undorító kék-vókról, a mai durvaságokról és a mai rossz színészekről? Vagy mit mondana az én porladó barátom a *Csodagyerek*-ről és ehhez hasonló izellen, otromba, fertőző darabokról? De végül merne-e ma csak kardalosláról is olyan erőshangu bírálatot írni, mint akkor a nagy színészekről?

Pedig semmi sem nevelhet színészből valódi művészt, csak az igazságos, de kiméletet nem ismerő bírálat. Vallom és hiszem éppen azért, hogy a színész minden tehetsége, tudása és szinpadra való rátermettsége mellett sem lesz igazi művész, ha pályáján meg nem hallgatja az igazság figyelmeztető szavát.

Visszapillantás a múlt szezonra.

Említettük, hogy a debreczeni szintársulat énekes ensembléjének női személyzete kvalitás tekintetében mennyire fölötte állott a vidéki színházak átlagos színvonalánál. Ami az énekes társulat férfi színészeit illeti, azokat pedig igazán, csak Zilahy véletlen szerencséje hozhatta össze. Nincs ma az országban még egy olyan énekes társulat, melynek kebelében annyi művészember találtatnék. Kiforrott, kész tehetségek, kvalitásos, sokat ígérő talentumok, akiknek művészete kellő beállítás, fegyelem, jóakaratu utbaigazitások mellett bizonyára jobban is érvényesülhetett volna, mint amilyen mértékben győzedelmeskedett a múlt szezonban.

Hivatalos értesüléseink nincsenek arra vonatkozólag, hogy a valamennyire összeérett összesből, kik maradnak a jövő szezonra nálunk, de ezt a tábort igazán vétek lenne szétereszténi. Kizárt dolognak tartjuk, hogy a mai vidéki színházaknál rendelkezésére álló színészanyag mellett csak megközelítőleg is megfelelő énekes-színészeket nyerjen az ensemblé e mostaniak helyett.

Énekművészet szempontjából a két első énekesen kell kezdenünk. *Falussy* István befejezett készségű művészember s mint ilyen díszére lehetne bármelyik fővárosi énekes szinpadnak. Szinte önkénytelenül tolul előnkbe az a kérdés, hogy hosszabb időtartamu pályafutása után még mindég a vidéki színházaknál működik. Nála aligha van más oka ennek, mint a megélhetés művészetének esufolt stréberség hiánya s néminemü lényegtelen külsőségek. Nagy terjedelmű u. n. tenorbaritonja teljesen ép minden fekvésében, tiszta csengésű, egyformán tud selymes lágyású s érces erejű lenni. Muzsikálítása soha, egyetlen esetben sem hagyta cserben, pedig nagyon sokszor egykét próbára kellett énekelnie. Énekelőadásbeli művészete már igazán, szó teljes értelmében vett művészet, izlése mintaszerű s azon a karzati olcsó helyek közönségének izléseért mit sem engedett rontani. Hiába kívánnák tőle, hogy legalább is pianót énekeljen, ha izlése pianisszimót diktál neki. Izléstelen fogásokkal nem hajhássza a hatást. Hangjának imponáló terjedelme mellett tenor és magasabb színezetű bariton partikat egyaránt képes ugyanazon művészi eredmények mellett végig énekelni. E mellett játék-művész is s ha kell bonvivant, esetleg énekes szalonkomikus. Nem nehéz megjósolni például, hogy valamikor majd egyike lesz a legfinomabb, legötletesebb buffókomikusunknak.

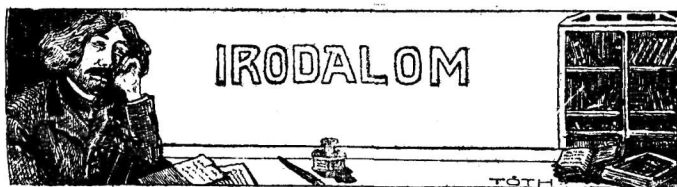
Solti Ernő fiatal letéteményese a legértékesebb művészi irányzatnak, a nemesebb zene értelmezésének. Előadásbeli teljes készségekről nála még nem lehet

szó, de a mult szezonban olyan bámulatos haladást igazolt, hogy e tekintetben a legbiztosabb reményeink lehetnek. Csak művészi hivatásának él. Hangja, igazi, kristályos csöngésű hőtstenor, fiatal kollégái közt páratlanul áll. Igazán nagy értékeket képviselő hanganyaga a legkiválóbb művészi pályafutás betöltésére predestinálja, művészi érzékének, izlésének különösebben a Hoffmann meséiben, Pillangó kisasszonyban, nagyobb operettek közül a Bányamester-ben Királyszöktetésben fényes tanujelét adta. Játékban természetesen még fejlődnie kell.

Székely Gyula egy egészen a fővárosi Vigopera-Népszínházig felemelkedett pályafutásra tekinthet vissza. Mély fekvésű bariton hangjának érvényesítésére nálunk kevés alkalma nyílt, ellenben játékművészetének jóízűsége sok-sok kellemes színházi estekre emlékeztet s ezen a réven, — nagyon helyesen, — foglalkoztatta az igazgatóság nem énekes darabokban is. Tőzsgyökeres magyar alakok eredeti kreálásával őszinte művészi sikerei voltak s nagyobb sikerű operett előadásainkban a diadalok babérajából mindenkor kivette a maga részét.

A debreczeni színtársulatnak ugyancsak jól ment a dolga Nyiregyházán ugy erkölesi, mint anyagi siker tekintetében. Az érdeklődés fokozására nem mindennapi vendégszereplések színhelye volt a nyiregyházi színház, melynek színpadán ragyogtatta fenomenális művészetét az ország legelső tragikája Jászay Mari s a vigszínház művészei közül a *művész* jelzőre egyik legérdemesebb Fenyvessy Emil. Ugyancsak vendégszerepeltette Zilahy az olasz gyermekoperát, most pedig szezonzárásul Beregi Oszkárt várják. Pár napos szünet után a társulat július 6-án kezd meg a máramarosszigeti szezont. Megnyitó előadás a Leányvásár lesz. *Zilahyné* S. Vilma a kiváló művésznő, aki Párizsban időzött huzamosabb ideig, a máramarosszigeti előadásokban már részt fog venni.

A zene rovatban felsorolt zeneművek kaphatók Csáthy Ferencz könyv-, papir- és zeneműkereskedésében Egyház-tér.

Szerelm az élők világában. Az *Athenaeum Könyvtár* minden újabb kötete arról tesz bizonyosságot, hogy ez a nagyjelentőségű vállalat nem üres ígéretnek tekinti programját, hanem valóban a magyar és külföldi irodalom legnagyobb remekeit akarja gyönyörű kiállításban és szenzációsan olcsó áron a közönség legszélesebb rétegei számára hozzáférhetővé tenni. *Bölsche* híres könyve: „Szerelm az élők világában“ klasszikus a maga nemében. A népszerűsítő természettudományos irodalom mintája. És népszerű volta mellett: tele van új gondolatokkal. Kevés könyv van, mely olyan meggyőzően és olyan eredményesen tudna harcolni az előítéletek ellen, mint a *Bölsche*. Még pedig olyan téren, melyen még a legfelvilágosodottabb és legmodernebb emberek sincsenek híjján az elfogultságnak. *Bölsche* gyönyörű fejtegetései arra tanítanak meg, hogy a szerelm problémájának mélysége nem aljasság, hogy ott lenn is van olyan tisztaság, min a föléje nőtt álmok magasságaiban. De rossz szót használunk, ha azt mondjuk, hogy *Bölsche* fejezetei fejtegetések, nem:

ezekből a fejezetekből a szerelm földi vándorútjának és fejlődésének csudaszép, minden részletében lebilincselő regénye alakul ki. Ragyogó tollal megírt elbeszélése annak a folyamatnak, melynek eredményeként a vad, durva állati összerelm azzá a finom, szinte átszellemült érzéssé lesz, mely minden költészetnek és művészetnek gyökere. *Bölsche* százféle módon hat olvasójára. Meghatja, elragadja, megkacagtatja és magával viszi a legelvontabb filozofálás világába is. *Bölsche* könyve több mint írás. Tett. Egyik lépcsőfoka az előítéletek ellen vívott harcoknak. A nagyszabású munka az *Athenaeum Könyvtár* két kötetét tölti be. Fordítói *Wildner Ödön*, *Merényi József*, *Kremmer Dezső* és *Sidó Zoltán* fényesen oldották meg feladatukat. *Bölsche* stílusának tömörségét és csillogását nagy művészettel tükröztetik vissza. A két kötet ára 3 korona 80 fillér.

Az e rovatban felsorolt művek kaphatók **Hegedűs és Sándor** könyvkiadó-hivatalában, Kossuth-utca 4. szám.

SZERK. ÜZENET.

— A debreczeni iparművészeti kiállítás szobaberendezéseit egymásután sikerült reprodukciókban fogjuk közölni a Debreczeni Szemlében. Most a kiállítás zseniális tervezőjének és rendezőjének arcképét mutatjuk be. A kiállítás sikerének oroszlan-része őt illeti.

AZ ELSŐ PILSENI RÉSZVÉNY SÖRFÖZDE és a MÜNCHENI „SPATEN“-sörgyár ker. képviselője

Hajdu, Bihar, Szabolcs; Szatmár és Borsodvármegyék területére ugy hordós, mint üveges sörökben

Fischbein Jenő sörnagykereskedőnél

Debreczen, Hatvan-utca 30 szám alatt.

Feni sörgyártmányok kimérve kaphatók Debreczenben a Piac és Kossuth-utca sarkán levő

Pilseni sörház pincéje éttermében és sörosarnokában.

Donogán és Somossy

Debreczen, Kistemplom-bazár.

Menyasszonyi kelengye. Kész fehérnemű. Női divat és szőnyeg áruház.

Szabott árak. — Előzékeny kiszolgálás.

8453/1912.

Hirdetmény.

Debreczen sz. kir. város tanácsa közhírre teszi, hogy a Piacz-utca 26—28. számú bérházban az 1913. május hó 1-től kezdődőleg minden kényelemmel ellátott kisebb és nagyobb lakások lesznek kiadók.

Á bérbeadásra vonatkozó felvilágosításokat Dr. Vargha Elemér tanácsnok adja meg, akinek hivatalos helyiségében (Városháza I. e. 36. ajtó) a hivatalos órák alatt (d. e. 8—1 ig) a lakások tervrajzai is megtekinthetők.

Kelt Debreczen sz. kir. város tanácsától 1912. évi június hó 10-én.

A városi tanács.